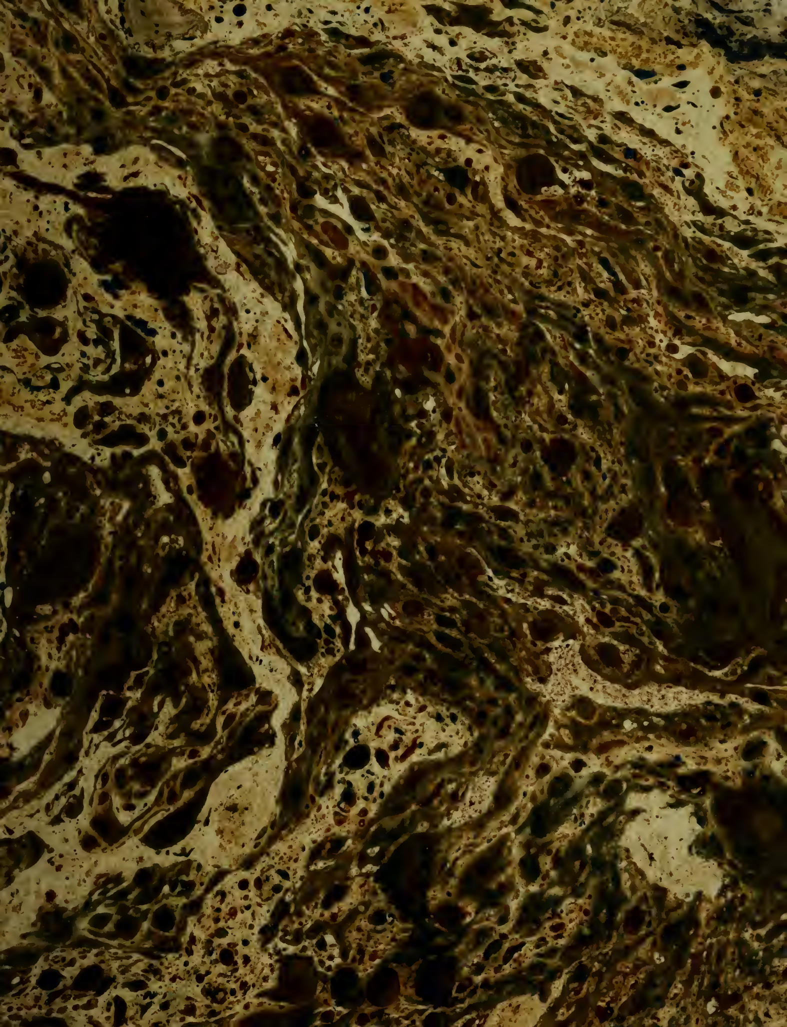

KAREL TOMAN

MELANCHOLICKÁ POUT

:: BÁSNĚ ::

Karel Toman.

V PRAZE 1906

:: TÝŽ AUTOR VYDAL ::
POHÁDKY KRVE (ROZEBRÁNO)
TORSO ŽIVOTA (ROZEBRÁNO)

:: DYK A RYBA, VRŠOVICE ::

Tobě, mé peklo a mé nebe,
vyzpívať chtěl jsem svět i sebe,
snů zrádnou hru a komedii
a pudy, které v černých nocech vyjí.

A písně šerem v slzy tály,
na slunci divým rytmem hrály
a ve všech, ve všech věčně hoří
reflexy dvou hvězd, tancující v moři.

PÍSEŇ

Je málo květů po Čechách
pro tvoje černé vlasy
a v žádném nekrvácí nach
hodný tvé snědé krásy.

Však šibeniček morálních
dost u vesnic i měst.
Veselý hříchu, v stínu jich
jak mohou květy kvést?

Kopřivy hluché, lopucha
rok každý bují znova
a zbožným lidem do ucha
traktáty z Ochranova.

Modlit se stejně marno je,
jak bylo v dětský čas.
Až rozkvete-li aloe,
tou ozdobíš si vlas.

ZTLUMENĚ

V posledním světle plál a has'
tvůj hnědý vlas.
A vřava města ryčně kol se hnala,
březnová žádost přísahala, lhala
a bázní chvěl se hlas.

U tvého prahu naposled
cos šeptal ret.

Modlitba díků nebi, že jsi vstala,
v mém srdci a v tvém oku v slzu tála
a kouzlem kveť náš svět.

Spí žár a radost v obzorech.
Ten sen zrát nech,
jímž vůně mojich květin k tobě vála,
když duše má se o tvůj život bála
a šíleli jsme v úzkostech.

Po těžkých tmách
zahoří spasný jitřní nach,
neb život chce, bys kvetla a se smála.

KDYSI VEČER

Opona padá. Pojď, ať jásají,
ať pýchou kastovní se muži rdí i ženy,
že našli svého básníka.

Viděla's oči té, již zavraždil?
Mne ruce morálka, jsou pudy usmířeny.
To není naše tragika.

Ti lidé boulevardů a salonů,
ta noblesse bursovní a vtipní žurnalisti,
ti našli svého básníka.

Pojď, zapomeň jich. Sametovou tmou
již voní akáty a jemně šumí listí.
Vzdech řeky v šeru zaniká.

A naše tragika
v takové noci vysní svého básníka.

RICHARDU DEHMELOVI

To bylo ve dnech běd a ponížení.
I my jsme přišli ve světelný sál
pro chvíli žáru, pro slib vykoupení.
Byl cizí zástup, před kterým jsi stál.

A ve tvém hlase všechno mluvilo:
radosti, pýcha, horké blaho ženy,
krev zrazená, sen bolem usmířený,
co dalo život, co jej zabilo.

Nad dobou, z doby vítězství a žaly
a touhy, jež po nových sluncích plály,
duše, jež znala příští tragiku.

A v zadu, v koutě, dva se k sobě tiskli,
dva páry očí nadějí tou výskly,
dva lidé šeptli: Díky, básníku!

VZPOMÍNKA Z MOSTU

Ve vzduchu chvěl se sametový třpyt
a po zemi hra stínů
a my zasedli zlaté víno pít
u otců kapucínů.

Den hříšně kveť a smál se askesi
až ve klášterní ticho
a páter Němec vzdychal: ‚Poesie!'‚
šňupal a hladil břicho.

Řím, Wicklef, Hus a přísní papeži
ustoupli brzo vínu.
Nu, na morálce málo záleží
u otců kapucínů.

A páter Wolfgang šeptal o ženách
famosní historie.
Já ovšem cítil v tváři horký nach,
což oficielní je.

Můj vlasatý druh reformoval svět
(hrál dynamit v tom roli)
a kácel trůny. Páter Wolfgang bleď:
‚Svět potřebuje soli.‘

Den hříšně kvet' a mně táh' hlavou sen:
Ty, zmlklá, sedíš u mne,
paprsek slunce padá roztříštěn
na tvoje čelo dumné

a světelná hra, kterou vzplál tvůj vlas,
dostačí, drahá, zcela,
by pokrytecká ctnost a asketický mráz
i tato krčma-cela

poznaly pyšnou slávu života
a blaho slunných výší.
Ty vzdálená, než sen můj ztroskotá,
buď zdráva! Ještě číši!

PÍSEŇ CIZÍ BOLESTI

Noc míjí. A jak vítr stená,
tvůj pláč mým nitrem zostra zní,
smuteční vrbo, zasazená
do dlažby čtvrti tovární.

Oh smutek věcí, smutek duší
a smutek marné revolty
v hodině pozdní prudčej' vzruší.
Zbývá jen stisknout horké rty.

Tak bloudím v sněžných vločků tanci
a hledám rytmus pro svůj žal.
Den vydráždil mne. Dissonanci
v mém nitru večer neuspal.

Lucerna tichá šeptala mi
v ztraceném koutě předměstí
tvůj život. Klesáš pod ranami.
Kdo pomůže kříž donésti?

Invektiv sykot hlavou letí
a mstivých veršů vzteklý vír,
jenž sílu nevdechne v tvé sněti
a tvojí duši nedá mír.

Mé srdce vichří. Vítr stená
a v něm tvůj pohřební zpěv zní,
smuteční vrbo, zasazená
do dlažby čtvrti tovární.

MÝM SNEM JSI PROŠLA . . .

Mým snem jsi prošla, jako zjevení
alejí tmavou v půlnoci jde tiše.
A skoupý vínek černé zeleni,
jenž celovat chtěl čelo tvé i vlas,
již vadne, chřadne, hořkou vůní dýše.

A neznám ani jméno tvé. Tvůj hlas
a rytmus kroků v mojich smyslech dřímá.
A reflex tvojich očí radostných
mi dává zapomenout, že je zima,
že na stromech a v duši leží sníh.

SETKÁNÍ

Dnes probudil se v nitru (dlouho spal!)
hlas dobrý, tichý
a já se ti zas drsně zpovídal
z mrzácké pýchy.

Poledne v září bylo, jasný den
a čisté nebe,
když toulkou v polích mdlý a rozteskněn
potkal jsem tebe.

Ty's měla truchlé oči soucitné
a vroucná slova.
i stébla prý se leckdo zachytne
a žije znova.

Jen v něco věřit! V boha, lidi, zem',
v sebe a práci.
Bez víry těžko býti vítězem.
A člověk ztrácí.

— Mé všechny víry a má vyznání
po větru letí
a zbyl mi jenom hněv a zklamání
a troud a smetí.

Leč tvoje drahé oči znavené
mé srdce hřejí,
že vedle tebe sotva vzpomene
zlých beznadějí.

A ve tvých rukou je tak bezpečné
to srdce chudé,
že necítí žár půdy sopečné
a vášně rudé,

jen ze slunce, vzduchu se raduje,
jak pták si zpívá,
co ve tvých zracích světle tancuje
zář, jež se stmívá.

CASSIUS

ZLOMEK

— VIKTORU DYKOVI —

I

Pes polovzteklý městem pobíhám
od prvních světel večera.
Mha škrtí svítilny. Jsem sám a sám.
A stín můj a má chiméra.

Ta na mě svůdně kývá z daleka,
nad řekou stane záhadně
a cosi šeptá. Oh, jak uleká
sen o tom mrazně vlhkém dně.

Zas dál se plížím. Skřížím cestu lidí:
jen kopnutí a trocha slin.
Můj vzteklý hlas sám za sebe se stydí.
A štěkám jenom na svůj stín.

Dost melodicky štěkat uměl jsem
(snad přízeň milostivých Mus),
leč nemoh' jsem být nikdy umělcem
pro svoje jméno: Cassius.

Je příliš krásné, touhou pomsty plá
a šlehá jiskrami jak brus,
když mečíř brousí dýku. Věc to zlá
a luxní pro psa, míti vkus.

II

Ta noc je věčná. Pustě, zoufale
zní temnem telegrafní drát.
Pohřební hudby chmurně pomalé
tak monotonně znají hrát.

Pár spadlých listů vítr roztočil
v bizarní tanec posměšný.
Tak víří dlažbou, paskvil jarních sil
a pamflet na mízy a sny.

Ta noc je smutná. Nezřít člověka.
Tož netřeba být surovým.
A z listů život tiše odtéká. —
Ten nejkrásnější ulovím

a hřát jej budu teplem svého těla,
list lípy nebo kaštanu,
a byť i duše z něho odletěla,
s ním do svítání zůstanu.

III

Mí dávní druzi, kdysi nesmělí,
teď cení zuby na potkání.
Kdo byli kdysi, nejsou přáteli.
Eh, pes to nepohřeší ani.

Jim teplou boudu sotva závidím.
Já každý řetěz překousal.
Jen nad slabostí svou se zastydím,
když do srdce se vkrade žal.

Sám toulám se. Je měsíc ještě můj.
Ten nevezme mi nikdo víc.
Ty učesaný psíku, pamatuj:
smím štěkat ještě na měsíc.

Sám toulám se po městě s hladem svým
a se svou tesknou chimérou.
Jsem zcela blažen tímto bohatstvím.
To moji druzi nežerou.

Hafani pyšní, psíci salonní,
útěcha esthetických dam,
indignovaně hlavu nakloní,
když náhodou je potkávám.

Oh, panstvo psí, můj rozmar veselý
nad vaším vážným rozhořčením!
Kdo byli kdysi, nejsou přáteli.
I já pak smíchem zuby cením.

EMĚ

Za sny a za touhou
vyšel jsem v svět.
V severním moři zrál už pro mně
krvavý květ.

Tobě jej utrhnu,
tobě jej dám
za podzim, který kdys tak čistě
rozkvetl nám.

Tvou hudbu v duši mám,
oči tvých jas
a srdce, které nežádá nic,
přinesu ti zas.

PÍSEŇ

A podle vod a podle cest
šuměly truchlé topoly.
Rci, jaký lék na srdce jest,
když vzpomínka je rozbolí?

Kraj rodný s nocí hovoří
v tvém srdci — znáš ten stesk a žal?
Kol tebe les a pohoří.
Oh, komu bys se zpovídal?

A ženy s květy kolem jdou
a smutné písně zpívají
a ve tvou duši ubohou
marnosti se tmou splývají.

TESKNICE

— JIŘÍMU MAHENOVI —

Měsíční světlo padá na podlahu.
U krbu sedím, v dlaních horkou hlavu,
a myslím na domov.

Zlá erotika koček venku řádí.
A v ohni tancuje mé celé mládí,
hra, scény beze slov.

Jediné brázdy na tvém černém lánu
jsem nevyoral v jarním rosném ránu
a zrna nezasil.

Když nad úhory tvými s tesknou tváří
a zamyšleně stáli hospodáři,
jich trud mi cizí byl.

A dnes ten smutek hořce pláče ve mně,
můj smutek pozdní, daleká má země,
však marný nesmí být.

A po tvých písních duše zasteskla si,
po temném kouzlu krve mojí rasy,
jíž bolest svou chci křtít.

FÉLIXU QUINTANOVI

U babylonských vod
jsme truchle sedávali
a temný doprovod
k úderům srdce hráli.

Pro drobné bolesti
jsme drobné verše měli,
však žíti, unésti
jsme chtěli vesmír celý.

Vše zklamalo. Náš sen
mdlá utloukl si křídla,
vzruch každý otráven
a vyschla všecka zřídla.

Hlas jeden z daleka
(tak domov mluvit umí),
hlas volá člověka
a člověk porozumí.

Kdes na dně duše tvé
pohádka dětství dřímá,
snad jaro rozkvetlé,
snad zasněžená zima

a kraj ten kouzelný,
zahrady, vsi a města,
tvé oživuje sny
a volá: Zde je cesta.

A najdeš písně zas,
jež v kolébku ti zpíval
kdys kraje, lidu hlas.
A setřeš slzí příval

a choré srdce tvé
se přivine k své zemi,
ať Londýn hladem řve
a zní kletbami všemi.

Z MONTMARTRU

— HANUŠI JELÍNKOVI —

Jak chytne srdce tvé a duši rozteskní
ta píseň divoká, ten posun groteskní!

Ve vzdušný černý šat je volně zhalena
dnes útlá Isabelle. A nahá ramena

z temného pavučí chvějivě vystupují,
pleť mladou zářivou ti pyšně ukazují.

Ty's viděl onen kout. Na kraji předměstí,
kde hotov ku vraždě a měkký k neřesti

je kámen ve dlažbě, nůž v dlani pepíka,
tam rostla slova ta, jichž bonhomme neříká.

Hlad formy tělu dal a sytil dojmy ty,
že jeho křižmem zlým jsou všecky napity.

Tam, v ráji nevěstek, balladu svoji žila.
A v refrén jediný se hrůza mládí slila:

„Zab, sestro, potvoru. Rukama, ocelí,
objetím lichotným či klínem, pocely."

Žen zpívá armáda ten refrén bizarrní
a muži nad sklenkou půl ironicky sní.

V jas plynu zelený vtek' mléčný přísvit jitra.
Dnes chce se jenom žít. Přemýšlet můžem' zítra.

HADI POLEDNE

Nás vyláká jen slunce, naděje,
když hudbou světla zem se zachvěje
    v den plápolavě bílý.

Tma skrýší podzemních a vlhký chlad
a popel mrtvých neztišil náš hlad,
    chcem ven, chcem lov a mstu.

Jak hoří vzduch! Jak vánek celuje
ochromlé tělo! A jak miluje
nás, hady poledne,

vysoké nebe čisté, modravé,
jak miluje nás! Světlo laskavé
nám o krunýř se tříští

a každá jeho drobná šupina
zrcadlí boha, jehož proklíná
sto pokolení našich děr.

My jíme hlínu, bože spravedlivý,
a plíseň dýcháme. A svoje divy —
ne, pro nás netvořil's.

Jen slunce milujem'! Neb žhavý jeho květ
dá krvi sílu, destilluje jed
z ran, ústrků a běd.

A pro sladký jed život snášíme
a pro jed parodicky tančíme
po dlažbě Paříže,

my, hadi poledne, až v kterýs den
jed dozraje, čas bude dovršen.
Buď zdráva, Marianno!

ZA KAJOU

Mlýn rodný v lesích nerozehraje
už zelená kola,
bystřina marně houkne do kraje,
že jaro volá,
a vzpomínka a žal jen v mlze dne
pod cizím nebem k tobě usedne.

Spí v bílých parách fjord. A pohoří
hrou ledovců svítí.
Vzduch, moře, země tiše hovoří,
co mohlo býti,
co mohlo kvést a v slunci k činům zrát.
Leč osud kynul, člověk paď.

A jako matka k děcku chorému
se nachýlí k tobě
a mluvit bude jeseň: Dobrému,
má dcero v hrobě,
a kráse žila duše tvá i sen.
Šla láska s tebou. Vroucný byl tvůj den.

Ty dítě jara, dítě jeseni
a hloubek a výší,
buď s bohem! Sosny, trávy, kamení
tvým dechem dýší
a vlas tvůj hnědý jako útlý mech
v plamenech slunce žije, něha něh.

Ten, v jehož cestu pad' tvůj světlý stín,
dnes našel tvé stopy
pod píščinami dnů. Než do hlubin
čas jméno ztopí,
na hrob tvůj, KAJO, verše smuteční
třesavou rukou píše. Měkce sni.

SHLEDÁNÍ

Přináším tobě pozdravení světa
a ty jsi pro ně hlucha.
Květ rudý a květ bílý,
květ oddání a síly
a ruka tvá se chvěje vzít.

Nad děckem bez otce shrbena v jizbě dusné,
sen jeho střežíš ještě?

Čekáš, že vysvobodí
to jaro, jež se rodí,
tvou duši matky od všech běd?

Nech děcko žít. A nevlíbej mu v čelo
vykupitelskou pečet.
Jen ten se osvobodí,
kdo v sobě nově zrodí
sen nový vlastní volnosti.

Sebrané trny na korunu mučednickou
nech pro metaře kultur.
Vem rudý květ a bílý,
květ oddání a síly,
vem dítě, pojď. Hle, slunce volá.

:: KAREL TOMAN ::
MELANCHOLICKÁ
POUT :: BÁSNĚ ::
VYŠLO V 800 EX.
NÁKLADEM UMĚ-
LECKÉHO MĚSÍČ-
NÍKU OBZORY JA-
KOŽTO II. SVAZEK
„EDICE OBZORŮ“
S OBÁL. KRESBOU
: B. HAUNEROVÉ :

Karel Toman: Melancholická pouť.

OBZORY.

CENA 80 h.

